

สิ่งแวดล้อมและสังคม

สยามรัฐวันที่ 11 ธันวาคม 2539

รศ.ดร. ไพบูลย์ ภูริเวทย์

อีกปีหนึ่งใกล้จะผ่านไปพร้อมกับปัญหาทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งที่เป็นความหวังของคนไทยส่วนใหญ่ในปีใหม่คือเสถียรภาพของรัฐบาล เศรษฐกิจที่ดีขึ้นของประเทศ และชีวิตที่ดีขึ้นของคนไทย ในสิ่งแวดล้อมที่รัฐบาลใหม่สัญญาเป็นมั่นเป็นเหมาะว่าจะแก้ไขให้ดีขึ้น แต่คำถามที่ติดอยู่ในใจทุกคนคือมีความเป็นไปได้สูงแค่ไหน เพราะที่ผ่านมาในอดีตรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ชูประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นเป้าหมายหลักข้อหนึ่งในนโยบายการพัฒนาประเทศมาตลอด

ลองมาพิจารณาข้อคิดหลัก ๆ ในเรื่องสิ่งแวดล้อมกับแนวความคิดของรัฐบาลในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาดูบ้าง บางรัฐบาลเห็นว่าสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมมลภาวะมากขึ้นเป็นปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของประเทศที่กำลังพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แก่ยังก็ไม่มีวันจบ เมื่อแก้ไขไม่ได้ก็ปล่อยให้ไปไปตามบุญตามกรรม ซึ่งเหมือนกับคนนั่งรอวันตายโดยไม่ทำอะไร คิดแต่ว่ายังไงก็ตายอยู่ดี บางรัฐบาลเห็นว่าสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมมลภาวะท่วมหัวประชากรเพราะคนจนเยอะ ต้องแก้ไขความยากจนของประเทศก่อนโดยเน้นการพัฒนาการเกษตร ซึ่งยังเป็นอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่แก้กันอย่างไรคนจนก็ยังมียังมีจำนวนมากไม่ต่างจากเดิมมากนัก ปัญหาคนไม่มีที่ทำกิน ไม่มีที่อยู่อาศัยยังอยู่กับเราเรื่อยมา สลัมยังเป็นสัญลักษณ์ของกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ในทุกภาคของประเทศ

บางคนอาจมองว่าปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเลวลง อยู่ที่ระบบการปกครองแบบนายทุนนิยม แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเราก็ได้เห็นความล่มสลายของระบบสังคมนิยมทั้งในยุโรปและเอเชีย เยอรมันตะวันออกและเยอรมันตะวันตกต้องรวมกัน กำแพงเบอร์ลินที่ครั้งหนึ่งเป็นเหมือนปฐมนิยสถานถูกรื้อออก การแตกแยกเป็นประเทศเล็ก ประเทศน้อยของสหภาพโซเวียตเดิม มีประเทศชื่อใหม่ ๆ เกิดขึ้น ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ท่าทีและแนวการปกครองของเวียดนาม เขมร ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านเราก็เปลี่ยนไป เพราะถ้ายิ่งขึ้นดิ่งดันไปแบบเดิม ชาวเวียดนามและชาวเขมร คงไม่มีโอกาสได้เห็นทางด่วนในชาตินี้เป็นแน่แท้ สิ่งที่เห็นชัดคือไม่ว่าจะปกครองด้วยระบบใด ลักษณะของการผลิตก็เหมือนกันหมด คือผู้ผลิตพยายามผลิตสินค้าโดยพยายามให้ต้นทุนการผลิตต่ำ และผลึกภาระที่นักเศรษฐศาสตร์ เรียกว่า โซเชียลคอสต์ (social cost) ซึ่งเป็นมลภาวะให้ประชาชนในสังคมเป็นผู้รับเต็มที่ ผู้ผลิตทรกยนต์ไม่ได้จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้คนที่เจ็บโรคปอดหรือโรคทางเดินหายใจที่สุดแก่สคาร์บอนมอน

น็อกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์เข้าไป ผู้ผลิตกระดาษไม่ได้จ่ายค่าจ้างคนกวาดถนนที่
กวาดกระดาษที่คนใช้แล้วทิ้ง

รัฐบาลของเราคนหนึ่งเห็นว่าจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ของสิ่งแวดล้อม
ล่อมเสื่อมโทรม เมื่อพิจารณาแล้วแนวคิดนี้มีเหตุผลน่าฟัง เพราะประชากรมากขึ้น การบริ
โภคทรัพยากรก็มากขึ้น มลภาวะต่าง ๆ ก็ติดตามมาเป็นเงาตามตัว ด้วยเหตุนี้จึงมีการรณรงค์
ลดจำนวนประชากรกันยกใหญ่ ฤงยางอนามัยคุมกำเนิดจึงเชียบจากมุมหลบ ๆ ของตู้ยาขึ้น
มาตั้งอยู่ในที่มองเห็นบ้าง แต่ยังไม่ถึงขั้นที่เขาติดเป็นตุ่มหู ซึ่งเป็นการนำแฟชั่นไปอีกแบบ
หนึ่งเหมือนในสหรัฐอเมริกา แต่ต่อให้ลดประชากรลงจนอัตราการเจริญของประชากรเท่ากับ
ศูนย์ คืออัตราการเกิดและอัตราการตายเท่ากันลบกันแล้วได้ศูนย์ มลภาวะก็ยังคงอยู่คู่อฟ้า
เมืองไทยตลอดไป เพราะถ้าไม่เปลี่ยนสไตล์ชีวิตที่บริโภคพลังงานตั้งแต่ต้นนอนตอนเช้าจนก้าว
ขึ้นเตียงในตอนกลางคืน บางคนแม้แต่จนหลับก็ยังเปิดเครื่องปรับอากาศ พัดลม ใช้พลังงาน
จนครบ 24 ชั่วโมง มลภาวะความร้อน เสียง อากาศ และน้ำ ยังคงอยู่ตลอดไปนอกจากเรา
จะไปใช้ชีวิตแบบคนเผ่าซาไก

บางรัฐบาลก็เน้นการศึกษา ชูประเด็นว่าถ้าคนมีการศึกษาจะทำให้รู้จักคิดรู้จักทำ รู้
ผิดรู้ถูกมีสำนึกในคุณธรรมมากขึ้นแต่ดูเหมือนว่ายิ่งพัฒนาการศึกษาเท่าไร การแข่งขันแก่ง
แย่งก็ยิ่งมากขึ้น คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น คนเป็นโรคประสาทก็มากขึ้นด้วย ในระยะหลังจึงหัน
มาเน้นการศึกษาควบคู่จริยธรรมกันมากขึ้น แต่หลายคนก็เข้าวัดเข้าวาฟังเทศน์ นั่งสมาธิสงบ
จิตใจทางหลุดพ้นจากบาปและกิเลสพอก้าวพ้นประตูวัดก็คุยกันเรื่องหอย เรื่องหุ้น เรื่องแชร์
บางคนลาบวชยังโทรมาถามเพื่อนว่าได้สองชั้นหรือเปล่า

ไม่ว่าแต่ละรัฐบาลจะเน้นเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากแค่ไหน ดูเหมือนว่าสิ่งแวดล้อม
ก็ยังเสื่อมโทรมต่อไป บางครั้งพิจารณาแล้วก็เหมือนประชด พรรคการเมืองทุกพรรคเวลาแถลง
นโยบายหาเสียงต่างบอกว่ารักษาสิ่งแวดล้อมจนน้ำตาไหล แต่พอได้เป็นรัฐบาลไม่มีใครแย่ง
ชิงกระทรวงที่ดูแลสิ่งแวดล้อม ยิ่งเน้นการอนุรักษ์ป่าพื้นที่ป่าก็ลดน้อยลงทุกปี

ตำแหน่งอธิบดีกรมป่าไม้เป็นตำแหน่งที่แย่งชิงกันแบบถึงพริกถึงขิงและผู้ที่มาดำรง
ตำแหน่งก็มักอยู่ได้ไม่ถึง 2 ปี

มาถึงตอนนี้ดูเหมือนว่า จะหมดหวังในเรื่องการแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อม บางคนถึง
กับพูดว่าต่อให้เทวดามาแก้ก็ไม่สำเร็จแต่ก็พอจะสรุปได้ว่าสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเพราะ (1)
ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (2) ทรัพยากรธรรมชาติมีจำกัด (3) ศีลธรรมจรรยา
เสื่อมลง

จะอย่างไรก็ตามเชื่อว่าไม่มีใครอยากเห็นสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม แน่นนอนถ้าทุกคนรับ
ผิดชอบหน้าที่ของตัวเองโดยไม่ต้องให้ผู้รักษากฎระเบียบเข้มงวดกวดขัน ช่วยกันคิดช่วยกันทำ